

Del diari d'una traductora

ANNA CASASSAS

12

Dimarts 19

Avui començo un llibre, un altre. Quantes vegades he repetit aquest gest d'aplanar una coberta, posar un títol i mirar la primera pàgina com qui mira amunt, la pujada que l'espera! No sé què guanya, si l'excitació de començar un llibre nou amb l'esperança de trobar-hi algun tresor, o la mandra de tornar-me a lligar a la taula. Faig un sospir, fondo, i no em puc resistir a comptar amb quantes pàgines m'hauré de barallar abans d'arribar al final. Sembla un camí llarguíssim, em sento cansada per endavant, però en realitat sé que quan arribi el moment de tenir una visió de tota l'obra sencera estaré contenta i l'esforç haurà valgut la pena. Això m'aguanta i començo: envesteixo les primeres paraules, les més difícils.

Són les més difícils perquè encara no tinc cap intimitat amb l'autor. Amb prou feines el conec i no sé com les gasta. Si m'he de confiar de la sensació que m'ha produït la foto de la solapa, estic perduda. Se'l veu un home avorrit, fins i tot malgirbat, però potser és simplement que no és fotogènic. No em fa venir ganes de fer-nos amics. I això que quan m'hi avinc, amb l'autor, i l'amistat sorgeix a través

de les paraules, la traducció és més fàcil, o si més no més agradable.

Sort que amb això d'haver de traduir un autor que se m'entravessi de veritat només m'hi he trobat un cop, amb una dona, i el llibre va passar sense pena ni glòria (tant per la meva taula com per les llibreries). Sembla estrany fins a quin punt aquesta relació subcutània entre l'autor i jo, quan sorgeix espontàniament, m'ajuda a treballar, no tan sols en el sentit que la feina em surt més bé, sinó que físicament també m'ajuda a passar les hores de feina amb més il·lusió, perquè em sento en bona companyia.

Justament, ara que dic això de treballar amb il·lusió, penso en una traducció que de vegades enyoro, de tant que m'hi vaig divertir des de la primera pàgina. No trobava mai l'hora de plegar, no se'm feia mai llarga. I no és pas que fos fàcil, tampoc. Però aquella escriptora (perquè també era una dona, i advocada, com jo, tot i que no ens assemblàvem en res més) jugava amb la història, i amb les paraules, i amb els records de la seva terra i de les feines de pagès d'una manera que a mi em feia feliç. No s'entretenia amb res però sí que ho retratava tot amb precisió, cada

Taula de treball d'Anna Casassas

imatge estava plena de vida, i aquesta vitalitat se m'encomanava i el llibre em va passar volant.

Avui, en canvi, no puc pas dir que aquest home del llibre que ara començo em sigui antipàtic, almenys de moment, però em fa l'efecte que no tindrè tanta sort.

Dilluns 25

El cervell és un múscul ple de misteris. O aleshores el misteri és per què cada matí les primeres pàgines que em toca fer són més fàcils que les que vénen després. El cas és que, per una raó o per una altra, quan m'hi poso al matí durant la primera hora faig molta més feina, no pas la meitat de tota la que faré durant el dia, però poc se'n falta. Fa una estona he mirat el rellotge i era un quart d'onze, i ja havia fet quatre pàgines. Si pogués continuar tot el dia a aquest ritme, amb tres setmanetes ja tindria el llibre fet. Així sí que aniríem bé. Però no cal fer-se il·lusions, des d'ara i fins al vespre hauré d'estirar cada paraula per arrossegar-la fins al lloc que li

toca. Perquè de cop tot comença a ser més difícil, literalment: tinc la sensació que només empasso amb paraules ambigües, combinacions estranyes, expressions poc corrents, i m'ho he de rumiar més estona, cada paràgraf em dura una eternitat.

I encara durarà més si em continuo encantant a la finestra, però és que fa un dia fresc i preciós i em moro de ganes de sortir a jeure a l'herba amb els gossos, que fan el mandra rosegant un bastó.

De totes maneres, duri el que duri, no pararé fins que hagi fet les pàgines que m'havia imposat de fer, igual que cada dia, i ho apuntaré al dietari: fins a quina pàgina de l'original he arribat i quantes me n'han resultat de traduïdes. És el meu costat oficinista, imprescindible si em vull guanyar les garrofes.

Dimarts 26

Renoi, sóc a la pàgina 70, fa vuit dies que vaig començar aquesta traducció i encara no sé de què va el llibre. Però en canvi començo a conèixer a fons l'afició d'aquest escriptor per les frases llargues,

llarguíssimes, i plenes de detalls. Sembla evident que la cosa que el diverteix més és buscar lloc per col·locar totes les paraules que li agraden. No és pas desagradable, al contrari, perquè no és gens avorrit, però com que no avança perquè no para d'aturar-se a explicar més detalls de cada detall, em fa l'efecte que sempre sóc allà mateix i que no tiro endavant. És tota una prova per a la meva moral.

Però és que s'ha de dir que està com un llum, aquest escriptor, i això de les frases llargues no ho dic per dir-ho: he arribat a trobar frases de tretze i vint ratlles! Si almenys les trobés boniques!

Fa una estona, justament, n'hi hagut una, de frase, que l'he escrit de sis maneres diferents, provant totes les combinacions possibles i les diverses formes dels verbs, a veure si aconseguia fer-ho lligar tot. Al final ja no sabia si tenia tots els trossos o me n'havia deixat algun. I comprova que comprovaràs, ja m'havia passat mitja hora amb una sola frase. I després encara pot passar-se cinc pàgines sense recordar-se que els punts i a part existeixen.

Vés a explicar tot això a un editor, a veure si ho té en compte a l'hora de pagar-te.

En fi, que amb tot això avui ja estic ben cansada i tinc els pensaments embussats. Em penso que tancaré l'ordinador aviat i me n'aniré al cine a canviar-me les idees.

Dimecres 27

Ahir vaig anar a una presentació. Potser és una bestiesa, però sempre em fa il·lusió, encara que jo no hi pinti res, perquè és com una mica de festa per celebrar que tota aquella feinada ha donat un resultat visible, és al carrer, algú ja se l'ha llegit i en parla.

Parla del llibre, és clar, no pas de la traducció (o de les traduccions, perquè sovint, com ahir, es presenten alhora la castellana i la catalana), però això és igual. Encara puc estar contenta que aquest cop m'han avisat i hi he pogut anar, perquè moltes vegades ni sé que es fa la presentació, ni sé que ve l'autor, ni res de res. La sensibilitat dels editors en relació amb els traductors és un do molt escàs.

Home, ja m'agrada sentir què diuen d'un llibre amb el qual he conviscut tant de temps i veure què en pensa el presentador. Un altre tema és si hi estic d'acord. Perquè una cosa és llegir-lo de pressa perquè t'han encarregat que el presentis, i una altra és passar-t'hi un parell de mesos estudiant-lo paraula per paraula. Per força en surten visions molt diferents, que no vol dir que la meva sigui més bona, al contrari, de vegades em quedo sense la visió global, el veig de massa a prop.

El presentador, de totes maneres, té un paper ben difícil. N'ha de parlar bé per força i per tant la dificultat és que el públic s'ho cregui i no es pensi que ho fa per compromís i prou. I té molts números per ficar la pota si fa algun comentari massa personal sobre l'autor o el traductor. I això que del traductor en parlen ben rarament.

El d'ahir va llegir un tros de la traducció castellana i a mi em van entrar tots els dubtes i les ganes de córrer cap a casa a comprovar l'original.

En tot cas presentaven un llibre que estic contenta d'haver traduït perquè m'ha agradat molt, i també estic contenta de com m'ha quedat. Gairebé em costava no aturar tothom per dir-li que se'l llegís, que el presentador no havia acabat d'explicar prou bé que era molt bo. Però la febre i la il·lusió pel llibre que acaba de sortir, per aquest objecte preciós que m'ha donat tanta feina, dura poc, i ara ja torno a estar submergida en la lluita solitària de cada dia i a més morta de son, perquè no estic acostumada a anar a dormir tan tard.

Diumenge 1

Avui no engegaré l'ordinador, perquè de totes maneres, essent festa, i amb els altres que corren amunt i avall per casa fent fressa i demanant coses, no hi ha manera de concentrar-se. Aprofitaré que vénen a dinar uns amics, i que ella també és aficionada a les paraules, per treure la meva llista de preguntes. És la llista de girs, o frases, o el que sigui, potser algun objecte que tots coneixem de

sobres però que no sé com se'n diu, en fi, la llista de dubtes que m'han anat sorgint fins ara en el tros que porto traduït. I encara també alguna pregunta que continua penjada del llibre anterior, a veure si la puc resoldre i introduir el retoc quan em portin les galerades.

Suposo que els altres traductors també deuen tenir la seva xarxa d'amics i coneguts que accepten que se'ls facin preguntes de tota mena. No n'he parlat mai amb cap, però segur que fan com jo, perquè una cosa és escriure el que tu mateix decideixes, que t'ho pots manegar com vols, i l'altra és haver de passar per l'adreçador d'allò que ha decidit l'autor. En tot cas, jo ara distingeixo entre els amics que són bons amics i prou, que ja és molt, i els amics que, a més, són capaços de passar-se una bona estona rumiant una frase o buscant una expressió.

Abans, quan anava trobant solucions a tots aquests entrebancs amb l'ajut d'uns i altres, les posava a les traduccions i ja estava contenta. Ara, però, com que he vist que de vegades em torno a trobar buscant el mateix, ja fa temps que em faig llistes de coses diverses. El problema és com sistematitzar tot aquest material perquè sigui fàcil de consultar, i aquest problema no he trobat cap amic que me'l resolgui.

D'aquestes llistes en tinc unes quantes, amb títols diversos, però n'hi ha una que m'agrada molt, i és la llista dels coms. Pot semblar una bestiesa, però si bé és fàcil, fins i tot automàtic, dir que algú s'ha posat vermell com un pebrot, o que plora com una Magdalena, ningú no s'imagina l'estona que pots arribar a perdre pensant com s'ha de dir que algú és cec com... què? I resulta que als traductors no se'ns paga per les hores que passem pensant, sinó només per cada ratlla que escrivim. O sigui que miraré d'aprofitar les postres d'aquest dinar dominical per resoldre, si puc, unes quantes coses.

Dimecres 4

L'altre dia deia que al matí ho trobo tot més fàcil i ja vaig enraonar massa, perquè avui no. Mira que tinc diccionaris al voltant, de tota mena i de tots els

temes, gairebé sembla que en faci col·lecció, però hi ha paraules que són com fantasmes, no saps si existeixen o se les ha imaginat l'autor. Encara que tingués tres tamborets més al costat, tots amb piles de vocabularis, quan una paraula no es troba, malament rai. I aquesta altra màgia d'internet no sé pas com ho veuen, els que en canten totes les gràcies. Sí que és veritat que s'hi poden consultar moltes coses, però avui ni amb l'ajut de l'esperit sant no resoldré aquest coi de paraula.

Ja he començat el dia deixant-me enganxat al telèfon no sé quanta estona i després, quan he vist el rellotge, m'ha entrat el mal de ventre, sobretot pensant que hi ha gent que cobra per estar a la feina, tant si li toca telefonar com redactar tres vegades el mateix escrit o esperar que s'engegui l'ordinador.

Però, vaja, en realitat buscant i buscant al diccionari, encara que amb algun m'hi hagi enrabiat perquè té unes definicions de misèria, que no diuen res del que necessito, també m'he divertit, perquè aquesta enciclopèdia antiga que vaig recuperar de casa la sogra té un piló d'il·lustracions i comentaris que són la conya. No tots els dies han de ser rendibles.

Dijous 5

Mira que és malparit aquest llibre, acabo de fer una pàgina amb una descripció tan recargolada, llarga i gratuïta que m'ha passat com un llampec pel cap que aquest paio que l'ha escrit va pensar "ja ho veuràs, els traductors, com patiran, que suïn!"

Em vénen temptacions de fer de censor i suprimir paraules, total no vindria d'aquí i ni es notaria, perquè es fa un tip d'enraonar per no dir res.

Qui pogués traduir sempre llibres bons. A mi em faria feliç traduir només Victor Hugo i coses d'aquestes, que encara que siguin difícils i triguís molt a fer-les et fan sentir la mar de bé, perquè al final, com que l'original era perfecte, sembla que escriguis com un senyor. Amb un llibre d'aquests sí que no se m'acudiria mai tocar res, vull dir fer cap canvi, al contrari, que miro de passar-hi de puntetes i sense fer soroll, com si fos en una catedral.

Llàstima que aquest d'ara no s'hi assembli de res: és més aviat com una carn que fa bola. No puc més de rosegar aquestes frases tan llargues i enrevessades, em fan sortir fum. I no és només que les faci llargues, és que en comença una dient a quin hotel ha agafat habitació i l'acaba explicant com eren les fulles de l'arbre que hi havia al pati de la casa on vivia de petit. És evident que no compartim el mateix tipus de sensibilitat. Ara, això sí, de coses curioses me'n fa aprendre un munt.

Dilluns 9

Fa estona que rellegeixo pàgines per comprovar si es va entenent tot i afegir-hi les coses que m'havien

quedat penjades i que ja he resolt. Però quan miro tan fixament la pantalla, per no passar de llarg de res i estar segura que no m'he saltat cap paraula, de seguida em fan mal els ulls. I també em fa mal el cervell de tanta concentració i de voler anar de pressa. No sé si això els metges ho tenen estudiat, però no és cap invent meu, és una veritat com un temple. Ja he baixat tres vegades per descansar una mica: la primera he rentat plats, l'altra he estès la roba, i la tercera ha estat per anar-la a buscar perquè s'ha posat a ploure. I es veu que estendre em deu relaxar i em va bé, perquè m'ha sortit l'expressió que ja feia estona que buscava. I així tothom content. Però ja començo a tenir ganes d'acabar i canviar de llibre, a veure si el que ve m'agrada més...